

Adroddiad i	Y Panel Gweithredol
Dyddiad	18 Rhagfyr 2023
Swyddog Arweiniol	Gareth Owens, Clerc a'r Swyddog Monitro
Swyddog Cyswllt	Gareth Owens, Clerc a'r Swyddog Monitro (01745 535286)
Pwnc	Dirprwyo pwerau yn sgil etholiadau

PWRPAS YR ADRODDIAD

- 1 I gynnwys dirpwyath sefydlog o bwerau o fewn y Cyfansoddiad, o ddiwedd cyfnod Aelodau presennol Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru (yr Awdurdod) yn eu swyddi hyd at gyfarfod cyntaf yr Awdurdod ar ôl etholiadau.

CRYNODEB GWEITHREDOL

- 2 Mae Aelodau'r Awdurdod yn cael eu penodi am wahanol gyfnodau, a hynny'n seiliedig ar ddewisiadau'r cyngor y maen nhw'n ei gynrychioli h.y. mae rhai'n cael eu penodi'n flynyddol, ac eraill am holl dymor y cyngor. Fodd bynnag, bydd cyfnodau pawb yn dod i ben ar ôl yr etholiadau nesaf ym mis Mai 2027, hyd yn oed y cynghorwyr hynny sy'n cael eu hail-ethol. O ganlyniad, bydd cyfnod byr rhwng yr etholiadau a Chyfarfod Blynyddol yr Awdurdod pan na fydd unrhyw swyddogion wedi'u penodi, a bydd angen dirprwyo'r awdurdod i'r Prif Swyddog Tân (PST) weithredu pan fo angen gwneud penderfyniad yn ddi-oed.

ARGYMHELLION

- 3 Argymhellir bod:
 - i) holl bwerau'r Awdurdod, ei bwyllgorau a'i swyddogion yn cael eu dirprwyo i'r PST, mewn ymgynghoriad â'r Clerc a'r Trysorydd, yn ystod y cyfnod rhwng etholiadau cyffredin a chyfarfod cyntaf yr Awdurdod wedi hynny;
 - ii) dim ond os bydd penderfyniad na ellid, yn rhesymol, ei ohirio tan y cyfarfod cyntaf hwnnw y gellid arfer y dirpwyathau hyn; a
 - iii) bod y ddirpwyath yn cael ei chofnodi yng nghyfansoddiad yr Awdurdod.

CEFNDIR

- 4 Caiff aelodau eu penodi i'r Awdurdod gan eu cynghorau cyfansoddol am wahanol gyfnodau. Mae rhai yn cael eu penodi ar gyfer tymor y cyngor yn ei gyfanrwydd, ac eraill yn cael eu penodi'n flynyddol. Ym mhob achos, fodd bynnag, ni all y cyfnod ymestyn y tu hwnt i gyfnod yr Aelod ei hun fel cynghorydd. Felly, bedwar diwrnod ar ôl yr etholiadau cyffredin nesaf ym mis Mai 2027, bydd pob Aelod yn peidio â bod yn Aelod o'r Awdurdod, hyd yn oed os cânt eu hailethol. Os cânt eu hailethol, a'u bod yn awyddus i wasanaethu'r Awdurdod eto, bydd yn rhaid i'w cyngor eu hailbenodi i'r swydd. Golyga hyn, ar ôl pob etholiad, bydd cyfnod byr pan na fydd gan yr Awdurdod gorff o Aelodau ("yr interregnum").
- 5 Bydd hyd yr interregnum yn dibynnu ar ba mor gyflym y mae'r cynghorau cyfansoddol yn penodi yn unol ag erthyglau 12 a 13 o'r drefn gyfuno. Ni fydd y penodiadau hyn, o reidrwydd, yn digwydd yng nghyfarfodydd cyntaf y cynghorau newydd, yn enwedig os yw'r penodiadau yn swyddogaethau gweithredol sydd wedi'u dirprwyo i gabinetau.
- 6 Ni all Aelodau gymryd neu ailymgymryd ag unrhyw swydd â'r Awdurdod oni bai fod yr Awdurdod yn penderfynu hynny yn ei gyfarfod cyntaf ar ôl yr etholiadau. Mae hyn yn berthnasol i Gadeirydd a Dirprwy Gadeirydd yr Awdurdod, yn ogystal ag aelodau'r Panel Gweithredol, y Pwyllgor Archwilio a'r ddau Aelod Awdurdod sy'n gwasanaethu ar y Pwyllgor Safonau.
- 7 O ganlyniad, rhwng unrhyw etholiad cyffredin a'r cyfarfod blynyddol, a gynhelir fel arfer ym mis Mehefin, nid oes mecanwaith i alluogi aelodau etholedig i wneud y penderfyniadau y bydden nhw wedi'u gwneud fel arfer. Yn y gorffennol, mae'r Awdurdod wedi ymdopi â'r interregnum trwy wneud dirprwyaethau dros dro i'r PST cyn pob etholiad. Ond mae perygl y gellid anghofio gwneud dirprwyaeth o'r fath, a byddai hynny yn atal yr Awdurdod rhag gwneud penderfyniadau pwysig. Er mwyn lleihau'r perygl hwnnw, mae'r Awdurdod yn gytûn y dylid sicrhau'r ddirprwyaeth hyn ar sail barhaol, ac o ganlyniad maent wedi'i restru fel gweithred yn eu Datganiad Llywodraethiant Blynyddol.

GWYBODAETH

Cyngor

- 8 Byddai'n ddefnyddiol pe gellid gwneud dirprwyaeth barhaol ar gyfer yr interregnum gan ddefnyddio'r un telerau â'r ddirprwyaeth dros dro arferol. Ni fyddai modd denfyddio'r ddirprwyaeth oni byddai'n amhosibl gohirio penderfyniad nes bydd cynghorwyr wedi'u penodi ôl y cyfarfod blynyddol cyntaf. Byddai'r ddirprwyaeth yn cynnwys yr holl bwerau a roddwyd i Aelodau, gan gynnwys y rhai a ddefnyddir gan y Panel Gweithredol a'r Cadeirydd a'r Dirprwy Gadeirydd.

GOBLYGIADAU

Amcanion Llesiant	Bydd y ddirprwyaeth yn galluogi'r Awdurdod i barhau i gyfrannu tuag at ei amcanion llesiant
Cyllideb	Dim cost ychwanegol y tu hwnt i'r gyllideb bresennol
Cyfreithiol	Bydd yr argymhelliad yn galluogi'r Awdurdod i wneud penderfyniadau cyfreithlon hyd nes y penodir Aelodau newydd
Staffio	Ystyriwyd nad ydy hyn yn berthnasol.
Cydraddoldeb/Hawliau Dynol/y Gymraeg	Dim goblygiadau uniongyrchol yn deillio o'r argymhelliad
Risgiau	Bydd y ddirprwyaeth yn galluogi'r Awdurdod i reoli unrhyw argyfyngau annisgwyl hyd nes y penodir Aelodau newydd.